

PLAN UPRAVLJANJA ZAŠTITOM
ZDRAVLJA I SIGURNOSTI ZAJEDNICE

Adriatic Metals - Eastern Mining

Septembar 2021

CONTENT

1.0. UVOD	4
2.0. SVRHA	5
3.0 ZAKONSKA REGULATIVA	6
3.1. Zahtjevi Međunarodnih finansijskih institucija.....	7
3.1.1. Provedbeni zahtjev EBRD 4.....	7
3.1.2. Provedbeni standard 4 IFC.....	8
4.0 ULOGE I ODGOVORNOSTI	8
5.0. PLAN UPRAVLJANJA ZAŠTITOM ZDRAVLJA I ZAJEDNICE	9
5.1. CHR01 – Povećanje zaraznih bolesti.....	15
5.1.1. COVID-19.....	16
5.2. CHR02 – Povećanje nezaraznih bolesti.....	20
5.4. CHR04 – Pogoršani uslovi za rodno zasnovano nasilje i uznemiravanje.....	22
5.5. CHR 05 – Povećanje zagađenja u zajednici.....	22
5.6. CHR06 – Sigurnosni konflikt.....	26
5.7. CHR07 – Povećanje saobraćajnih nesreća.....	277
5.8. CHR08 - Utjecaj na lokalne zdravstvene usluge.....	31
6.0 MONITORING I IZVJEŠTAVANJE	33
7.0. TRENING	34
8.0. PREGLED I AŽURIRANJE	34
9.0. LITERATURA	34
PRIKAZI	
Table 1: Projektne aktivnosti i potencijalni utjecaji.....	10
Table 2: Utjecaj na zdravlje, sigurnost i ljudska prava u zajednici.....	13
Table 3: Pregled identifikovanih potencijalnih rizika.....	17
Table 4: Pregled potencijalnih elemenata koji mogu imati utjecaja na zdravlje stanovništva.....	18
Table 5: Pregled potencijalnih elemenata koji mogu imati utjecaja na zdravlje stanovništva.....	21
Table 6: Pregled identifikovanih potencijalnih rizika.....	25
Table 7: Pregled identifikovanih saobraćajnih rizika.....	28
Table 8: Pregled identifikovanih potencijalnih rizika.....	29
Table 9: Pregled potencijalnih elemenata koji mogu imati utjecaja na zdravlje stanovništva.....	29
Table 10: Pregled usluga Javne ustanove Dom zdravlja Vareš.....	32

PLAN UPRAVLJANJA ZDRAVSTVENOM ZAŠTITOM I SIGURNOSTI ZAJEDNICE

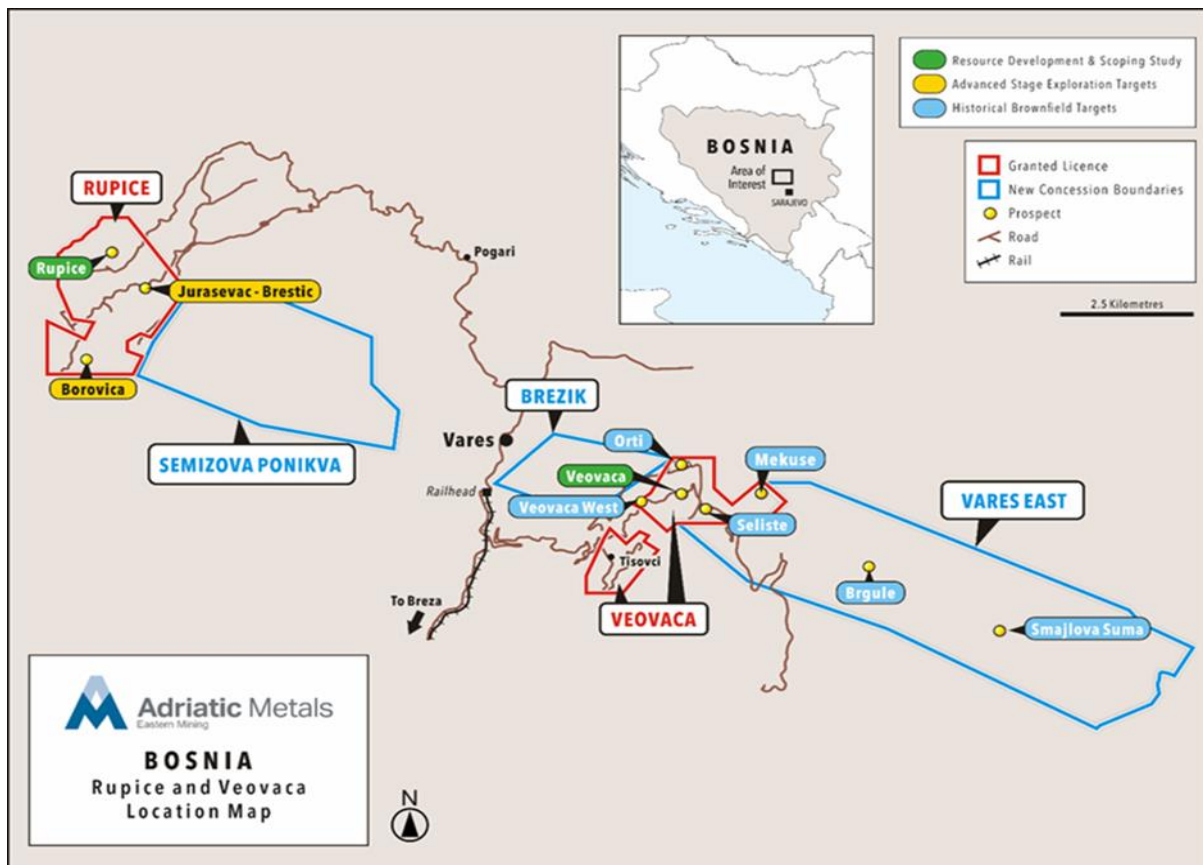
Ovaj dokument je razvijen/revidiran kako je dolje naznačeno i opisan u revizijskom zapisu na sljedećoj stranici. Molimo vas da uništite sve prethodne revizije.

Broj izdanja	Datum	Autori	Pregledali	Odobrio
Izdanje 1.0	August, 2021	Aida Ahmedović Almedina Likić	Vildana Mahmutović	36
Izdanje 2.0	Septembar, 2021	Aida Ahmedović	Vildana Mahmutović	34

IZDAJE SE ZA: Dizajn Izgradnja Operacije Drugo _____

1.0 UVOD

Eastern Mining d.o.o. je u vlasništvu i pod upravljanjem Adriatic Metals PLC i nalazi se u Bosni i Hercegovini (BiH). Eastern Mining d.o.o. je nosilac koncesije za istraživanje i eksploataciju u Varešu (BiH). Od 2017. godine Adriatic Metals vrši istraživanja na nekoliko lokaliteta u općini Vareš, prvi put nakon osamdesetih godina prošlog vijeka. Fokus kompanije je istraživanje minerala koji imaju potencijal za rast kompanije. Krajnji cilj je oživljavanje rudarske industrije na području općine Vareš, eksploatacijom novih i postojećih nalazišta rude. Novi potencijali identifikovani su na Rupicama, gdje su već ranije vršena istraživanja i eksploatacija olova, cinka i barita. Depoziti su dodatno prošireni te podvrgnuti opsežnim istraživanjima i sadrže značajne količine olova, cinka, srebra, zlata, bakra i barita. Projekat Vareš je polimetalni rudnik i privukao je ugledne strane investitore u BiH. Na mnogo načina, ovaj istraživački projekat je jedinstven u poslijeratnoj BiH, kako u pogledu veličine investicije, tako i po razvojnom potencijalu.

Prikaz 1. Karta koja prikazuje lokaciju Projekta

Općina Vareš je geografski smještena u području Zeničko – Dobojskog kantona kao administrativna jedinica u sklopu administrativnog i političkog uređenja Bosne i Hercegovine, tj. u sklopu entiteta Federacije Bosne i Hercegovine. Kao jedna od dvanaest opština/ gradova u sklopu Zeničko – Dobojskog kantona cjelokupni administrativno – tehnički centar koji

obuhvata zdravstveno osiguranje, sekundarni i tercijarni nivo zdravstvene zaštite te pitanje zaštite životne sredine je vezan za Grad Zenicu kao sjedište ovog kantona.

Općina Vareš pokriva 390,1 km² sa procjenjenim brojem stanovnika preko 8.000. Geografska lokacija općine Vareš podrazumijeva drumski transport koji je povezuje sa tri velika centra unutar Bosne i Hercegovine i to unutar 100 km: Sarajevo, Tuzla i Zenica.

Tokom razvoja osnovne studije, identifikovani su faktori koji mogu utjecati na zdravlje zajednice (javno zdravlje) i sigurnost:

1. Povećan rizik od saobraćajnih nesreća, odnosno povreda u saobraćaju, posebno na ruti prevoza u sjevernom dijelu Vareša, na prijelazima i pri upotrebi glavnog magistralnog puta;
2. Utjecaji okoliša na zdravlje ljudi, u smislu zagađenja zraka i ispuštanja određenih čestica u zrak, kao i efekti buke koji će biti rezultat radnih aktivnosti;
3. Potencijalno visoki nivoi talijuma i žive u metalurškim ispitivanjima i potencijalni putevi koji bi mogli potencijalno zagađivati izvore vode tokom implementacije projekta.

2.0. SVRHA

Eastern Mining je razvio ovaj plan kako bi opisao buduće akcije za upravljanje potencijalnim rizicima i utjecajima koji se odnose na zaštitu zdravlja i sigurnosti zajednice. Tim će se rizicima i utjecajima upravljati tokom trajanja Projekta, a posebno tokom izgradnje.

Osnovna svrha Plana upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti zajednice je da:

- Identifikuje moguće zdravstvene i sigurnosne rizike u zajednicama na koje Projekat ima utjecaj;
- Izradi plan i program praćenja identifikovanim rizicima te da po smjernicama zakonske regulative Bosne i Hercegovine ali i najboljih međunarodnih standarda odgovori identifikovanim rizicima;
- Osigura sigurno okruženje za članove zajednice, uključujući i ranjive grupe;
- Definiira obim Plana upravljanja, uključujući uloge i odgovornosti za provođenje istog;
- Uspostavi kontinuiranu saradnju sa zajednicom i ostalim sudionicima s ciljem ublažavanja zdravstvenih i socijalnih sukoba u zajednici;
- Radi na razvoju efikasnih odnosa sa pružateljima zdravstvenih usluga te rad na unapređenju njihove sposobnosti da odgovore na zdravstvene rizike i potrebe zajednice.

Da bi Plan bio efikasan, potrebno je osigurati provedbu ciljanih programa prevencije smanjenja rizika, uz provedbu efikasnog praćenja i programa ocjenjivanja. Plan upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti u zajednici će se primjenjivati na sve aktivnosti koje se poduzimaju tokom gradnje, rada i zatvaranja projekta.

Ovaj plan je u korelaciji sa sljedećim planovima upravljanja:

- Plan upravljanja bukom i vibracijama;
- Plan upravljanja kvalitetom zraka i GHG;
- Plan pripremljenosti i reagovanja u hitnim slučajevima i
- Plan upravljanja saobraćajem.

3.0 ZAKONSKA REGULATIVA

Eastern Mining će poštivati kao i do sada sve primjenjive zakone i propise koji se tiču zdravlja ljudi i zdravlja u zajednici. Obzirom na političko – administrativnu uređenost Bosne i Hercegovine, određeni zakonski elementi se prenose sa nadležnosti entiteta na nadležnost kantona i primjenjuju se sa istim pravima.

Zakoni koji direktno imaju utjecaj na zdravlje ljudi su:

- Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", broj 46/10 i 75/13)
- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05)
- Zakon o radijacijskoj i nuklearnoj sigurnosti u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH", broj 88/07)
- Zakon o upravljanju otpadom ("Službene novine Federacije BiH", broj 33/03)
- Zakon o Fondu za zaštitu okoliša Federacije BiH ("Službene novine FBiH", broj: 33/03)
- Zakon o zaštiti okoline Zeničko – Dobojskog kantona ("Službene novine Federacije BiH" broj 1/00)
- Zakon o zaštiti od buke Zeničko – Dobojskog kantona ("Službene novine FBiH" 1/14)

Ovi zakonski akti direktno utiču na propise koji se tiču zdravlja ljudi i zdravlja u zajednici uporedo sa pratećim aktima koji detaljnije propisuju zakonsku regulative.

Zakonski elementi koji indirektno utiču na očuvanje zdravlja ljudi su:

- Zakon o zaštiti prirode ("Službene novine FBiH", broj: 66/13)
- Zakon o vodama ("Službene novine FBiH", broj: 70/06)
- Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10)
- Uredba o određivanju radova i zgrada za koje Federalno ministarstvo prostornog uređenja izdaje urbanističku dozvolu i / ili informacije o lokaciji („Službene novine FBiH", br. 32/14)

- Uredba o postrojenjima i objektima za koje se mora izvršiti procjena utjecaja na okoliš i postrojenjima i objektima koji se mogu graditi samo uz dozvolu za zaštitu okoliša („Službene novine FBiH, br. 19/04)
- Uredba o sadržaju, redosljedu pripreme, sastavnim dijelovima i načinu izrade rudarskih projekata („Službene novine FBiH“, br. 53/12)
- Odluka o konverziji šumskog zemljišta u građevinsko („Službene novine FBiH“, br. 108/12)
- Zakon o šumama („Službene novine Ze- Do kantona“, br. 8/13 i 1/15)

3.1. Zahtjevi Međunarodnih finansijskih institucija

Eastern Mining u svom dosadašnjem radu je slijedio te će i u daljem poslovanju slijediti Međunarodne standarde i to one koje su postavile Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) i Međunarodna finansijska korporacija (IFC).

3.1.1. Provedbeni zahtjev EBRD-a 4 – Zdravlje i sigurnost

Provedbeni zahtjev 4 navodi obvezu klijenta da identifikuje, izbjegne ili minimizira rizike i negativne utjecaje na zdravlje, sigurnost i zaštitu lokalne zajednice, a koji se mogu javiti zbog projektnih aktivnosti.

Ovaj provedbeni zahtjev (PZ) priznaje važnost izbjegavanja ili ublažavanja negativnih utjecaja projektnih aktivnosti na zdravlje i sigurnost radnika, zajednica koje su pod utjecajem projekta i potrošača. Uz priznavanje uloge relevantnih organa vlasti u zaštiti i unapređenju zdravlja i sigurnosti stanovništva, klijent ima dužnost da identifikuje, izbjegne, na minimum svede ili ublaži rizike i negativne posljedice na zdravlje i sigurnost pogođenih zajednica, a koji mogu nastati iz projekta.

Zdravlje i zaštita zajednice

Klijent će identifikovati i procijeniti rizike povezane sa projektom i negativne utjecaje na zdravlje i sigurnost potencijalno pogođenih zajednica te će razviti mjere zaštite, prevencije i ublažavanja koje su proporcionalne utjecajima i rizicima i odgovarajuće za fazu, veličinu i prirodu projekta.

Klijent će saradivati sa relevantnim organima vlasti i drugim nositeljima interesa, prema potrebi, u pogledu planova i mjera za ublažavanje.

Mjere za izbjegavanje ili ublažavanje utjecaja na zdravlje i sigurnost zajednice, koje dolaze od projekta, mogu biti u nadležnosti relevantnih javnih organa. U takvim slučajevima, klijent će objasniti svoju ulogu i odgovornost u obavještanju i saradnji sa relevantnim organima vlasti.

3.1.2 Međunarodna finansijska korporacija (IFC) – Provedbeni standard 4: Zdravlje zajednice, zaštita i sigurnost

Provedbeni standardi su usmjereni prema klijentima, pružajući smjernice za prepoznavanje rizika i utjecaja, a osmišljeni su da pomognu izbjegavanju, ublažavanju i upravljanju rizicima i utjecajima kao načinom poslovanja na održiv način.

Provedbeni standard 4 prepoznaje da projektne aktivnosti, oprema i infrastruktura mogu povećati izloženost zajednice rizicima i utjecajima. Iako priznaju ulogu javnih vlasti u promociji zdravlja, ovaj standard se bavi odgovornošću klijenta da izbjegne ili umanja rizike i utjecaje na zdravlje, zaštitu i sigurnost zajednice koji mogu proizaći iz projekta koji se odnose na aktivnosti, s posebnom pažnjom na ranjive grupe.

Iako priznaje ulogu javnih institucija u promociji zdravlja i sigurnosti zajednice, ovaj standard se bavi odgovornošću klijenta da izbjegne ili umanja rizike i utjecaje na zdravlje, zaštitu i sigurnost zajednice koji mogu proizaći iz projekta.

4.0 ULOGE I ODGOVORNOSTI

ULOGE	ODGOVORNOSTI
Izvršni director	Nadzor nad provedbom Plana upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti u zajednici
Menadžer za okoliš i socijalno upravljanje	Praćenje i pregled izvedbe Plana upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti u zajednici Aktivno sudjelovanje i rukovođenje komunikacijom sa lokalnim zajednicama na temu zaštite zdravlja i sigurnosti u zajednici
Menadžer za zaštitu na radu	Upravlja sistemom za identifikaciju potencijalnih rizika po zdravlje i sigurnost zajednice Razvija i koordinira sistemom prevencije i uspostave mjera za sprečavanje i ublažavanje negativnih efekata na zdravlje i sigurnost zajednice Razvijanje preventivnog programa za suzbijanje pojave incidenata koji se reflektuju na zdravlje i sigurnost zajednice Pružanje treninga i obuka o sigurnosnim načelima zaposlenicima kompanije s ciljem sprečavanja negativnih efekata na zdravlje i sigurnost zajednice

	Sudjelovanje na svim sastancima sa lokalnom zajednicom na temu zaštite zdravlja i sigurnosti u zajednici
Koordinator za socijalno upravljanje	Rješavanje pritužbi vezanih za zaštitu zdravlja i sigurnosti u zajednici Informisanje i uključivanje lokalne zajednice u proces rješavanja pritužbi vezanih za zaštitu zdravlja i sigurnosti u zajednici Sudjelovanje na svim sastancima sa lokalnom zajednicom na temu zaštite zdravlja i sigurnosti u zajednici
Zaposlenici Eastern Mining-a	Upoznavanje sa Planom upravljanja zaštite zdravlja i sigurnosti u zajednici i poštivanje svih donesenih procedura i postupaka u pogledu zaštite istog
Izvođači radova	Poštivanje i pridržavanje svih postupaka koji su naloženi Planom upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti u zajednici

5.0. PLAN UPRAVLJANJA ZAŠTITOM ZDRAVLJA I SIGURNOSTI ZAJEDNICE

Plan upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti zajednice ima za cilj da definiira buduće akcije za upravljanje potencijalnim rizicima i utjecajima koji se odnose na zaštitu zdravlja i sigurnosti zajednice. Tim će se rizima i utjecajima upravljati tokom trajanja Projekta, a posebno tokom izgradnje.

Rat u BiH rezultirao je društveno - ekonomskim gubicima za narod BiH, a time su stvorene zabrinutosti povezane sa zdravljem, posebno zbog povećane upotrebe droga i alkohola te posttraumatski stresni poremećaj (PTSP). Nezarazne bolesti uzrokovale su najviše smrti u BiH od 2009. do 2019. godine. Povrede, zarazne, majčinske, neonatalne i nutricionne bolesti nisu bile u prvih 10 uzroka smrti. Pet najvećih uzroka smrti širom BiH u 2019. godini bile su ishemične srčane bolesti, moždani udar, rak pluća, dijabetes, i kolorektalni karcinom, a sve su se povećale u posljednjih deset godina. Smrt uzrokovana srčanim bolestima imala je najveći porast od 16,3%. Slično rezultatima izvještaja HIA- e, najnoviji zvanični podaci općine Vareš pokazali su da su kardiovaskularne bolesti vodeći uzrok mortaliteta, uključujući radno sposobno stanovništvo i starije osobe.

Sistem zdravstvene zaštite u BiH omogućava besplatan pristup zdravstvenoj zaštiti za javnost. U FBiH je zdravstvena zaštita decentralizirana i kao takva organizovana na kantonalnom nivou. RS ima centraliziran sistem zdravstvene zaštite. Kao i svi kantoni u FBiH, Zeničko-dobojski ima nezavisnog ministra zdravlja.

Sljedeća tabela predstavlja ključne aktivnosti Projekta koje će vjerojatno stupiti u interakciju sa postojećim društvenim receptorima i potencijalno utjecati na njih.

Tabela 1 : Aktivnosti Projekta i potencijalni utjecaji			
Aktivnost Projekta:	Put utjecaja	Receptor	Opis utjecaja
<i>Socioekonomski utjecaji</i>			
Izgradnja: Najava Projekta i početak građevinskih aktivnosti Operacija: Operativne aktivnosti	Najava projekta mogla bi generirati očekivanja ekonomskih mogućnosti.	Ekonomski aktivno stanovništvo Direktne i indirektne zajednice	SE01 - Imigracija stanovništva izazvana projektom Priliv lokalne, regionalne i međunarodne radne snage, kao i nezaposlenog stanovništva, može se pojaviti u različitim fazama Projekta, povećavajući potražnju za lokalnim uslugama, ograničavajući njihov pristup/dostupnost i potencijalno povećavajući tenzije s lokalnim zajednicama.
Izgradnja: podizanje ograde i početak upotrebe teretnih vozila Operacije: Ograničen pristup radilištima Zatvaranje: Ograničen pristup do završetka aktivnosti zatvaranja	Javni pristup gradilištu bit će ograničen ogradom i sigurnosnim kabinama. Projektna vozila će koristiti lokalne puteve.	Direktne i indirektne zajednice	SE02 – Smanjenje javnog pristupa Lokacija Projekta neće biti dostupna lokalnoj javnosti koja ga je ranije koristila (npr. za prelazak na druge lokacije ili u rekreacijske lovne svrhe). Uključuje smanjenje pristupa neformalnim aktivnostima plivanja u historijskoj jami željezne rude oko koje je planirana transportna ruta.
Konstrukcija i operacija: Upotreba osoblja	Zaštitari će biti angažovani na lokaciji Projekta	Direktne i indirektne zajednice	SE03 – Prisustvo zaštitara Zaštitarsko osoblje može stupiti u interakciju s lokalnim zajednicama i

sigurnosti na lokaciji	radi osiguranja ulaza.		može doći do potencijalne upotrebe pretjerane ili neproporcionalne sile.
Izgradnja: Početak upotrebe teretnih vozila i vozila radne snage	Tokom građevinskih aktivnosti, teretna vozila i radna snaga koristit će postojeće puteve dok se ne izgradi novi put.	Lokalni korisnici puteva, Direktne i indirektne zajednice	SE04 – Pogoršanje postojećih javnih puteva i povećan saobraćaj Upotreba teretnih vozila može se pogoršati i oštetiti postojeće puteve. Njihovo korištenje povećat će vrijeme saobraćaja i transporta za lokalne korisnike zemljišta.
Izgradnja: Povećana populacija i upotreba vozila tokom izgradnje transportne rute. Operacija: Povećana populacija znači više korisnika puteva	Put za višenamjenski prevoz i povećan broj vozila na postojećim putevima zbog imigracije.	Lokalni korisnici puteva, Direktne i indirektne zajednice	SE05 – Povećan saobraćaj Korištenje privatnih vozila od strane radnika može opteretiti saobraćaj, smanjiti dostupnost parking mjesta i povećati troškove usluga vezanih za vozila u tom području.
Početak građevinskih aktivnosti	Građevinske aktivnosti će zahtijevati 208 radnika na lokaciji Projekta, kvalifikovane i nekvalifikovane radne snage. Biće nabavljene lokalne zalihe.	Ekonomski aktivna populacija, Opća lokalna preduzeća	SE06 – Povećane ekonomske mogućnosti Lokalno zapošljavanje moglo bi dovesti do povećane stabilnosti prihoda i veće potražnje za posebnim profesionalnim vještinama. Rast lanca snabdijevanja može dovesti do veće potražnje za lokalnom robom i uslugama, što će ustupiti mjesto indirektnim ekonomskim mogućnostima. Ove mogućnosti mogu potaknuti mlade odrasle osobe i sektore ekonomski aktivnog stanovništva koje je prethodno otišlo

			u potrazi za poslom da se vrate u područje Projekta.
Operacija i nabavka	Predviđa se da će novi radnici raditi na lokaciji Projekta. Projekt će zahtijevati dodatnu nabavku dobara i usluga.	Projektna radna snaga, Ekonomski aktivno stanovništvo	SE07 – Diversifikacija ekonomskih mogućnosti Za vrijeme rada rudnika bit će potrebni novi direktni i indirektni poslovi, što će voditi većoj potražnji za kvalifikovanim osobljem. Kako dolazi do tranzicije posla, sektor posla bi se mogao diversificirati, a lokalni lanac opskrbe mogao bi postati specijaliziraniji.
Izgradnja, operacija i zatvaranje	Plaćanje poreza i honorara	Državne, kantonalne i lokalne uprave, Ekonomski aktivno stanovništvo, Opća lokalna preduzeća, Direktne zajednice	SE08 – Makroekonomija Pozitivan utjecaj od projektnih honorara i poreza koji će se plaćati na državnom i kantonalnom nivou, a zatim distribuirati na općinski nivo. Dalji ekonomski utjecaji iz Projekta, rashoda zaposlenih i izvođača i poreznih doprinosa zaposlenih.
Izgradnja: Najava projekta i građevinskih aktivnosti Operacija: Projektne aktivnosti u toku	Projektne aktivnosti će se odvijati na području sa historijskim rudarskim aktivnostima i nedovoljno korištenom infrastrukturom.	Ekonomski aktivna populacija, Opća lokalna preduzeća, Direktne zajednice	SE09 - Povećana zajednička vrijednost i "osjećaj mjesta" Povratak stanovništva, posebno radno sposobnog stanovništva, u područje i ponovno oživljavanje rudarskih aktivnosti mogli bi imati nematerijalne koristi. Na primjer, obnova neiskorištene infrastrukture, obnova zajedničkih vrijednosti zajednice (cijenjene profesije) i nastavak rudarske tradicije koja bi mogla ojačati koheziju zajednice.
Operacija: Korištenje novoizgrađenog transportnog puta	Novi, neosvijetljeni put bit će izgrađen kao alternativni put s javnim pristupom.	Korisnici kopnenih puteva, Lokalna preduzeća	SE10 – Povećana javna infrastruktura Aktivnosti izgradnje i unapređenja puteva koristit će lokalnim korisnicima puteva, što će umanjiti saobraćaj na postojećim cestama i povećavati pristupne rute puta.

Zatvaranje rudnika	Radnici će biti postupno otpušteni po prestanku rada.	Projektna radna snaga Direktne zajednice Lokalna preduzeća	SE11 – Gubitak posla Radna snaga i zaposleni bit će postupno otpušteni kako rudnik bude završavao operacije. Ekonomska ovisnost o rudarskim aktivnostima može rezultirati ekonomskim gubicima za lokalna preduzeća i zajednice
Rehabilitacija nakon zatvaranja	Obnovljena područja i ponovna upotreba za industrijske objekte	Direktne zajednice Lokalna preduzeća	SE12 – Prekid vezanosti za mjesto Potencijalna nezaposlenost, prelazak na posao i obnova projektnih područja i povezanih objekata mogu poremetiti osjećaj pripadnosti zajednici i povećati potrebu za lokalnim preduzećima da diverzificiraju svoje sektorske usluge.

Tabela 1 Projektne aktivnosti i mogući utjecaji

Potencijalni efekti identifikovani tokom faze procjene utjecaja navedeni su u nastavku.

<i>Utjecaji na zdravlje, sigurnost i ljudska prava u zajednici</i>			
Projektna aktivnost	Put utjecaja	Receptor	Opis utjecaja
Izgradnja: Najava Projekta i izgradnja aktivnosti Operacija: Operativne aktivnosti	Radnici će biti smješteni u mjesnim zajednicama i putovati iz njih.	Projektna radna snaga, Direktne i indirektne zajednice	CHR01 – Povećanje zaraznih bolesti Moguće su interakcije radne snage sa lokalnim zajednicama, što bi potencijalno rezultiralo povećanim stopama prenosivih bolesti kao što su spolno prenosive infekcije (SPI), respiratorne bolesti i epidemije (COVID-19).
Izgradnja: Najava projekta i izgradnja aktivnosti Operacija: Operativne aktivnosti	Promjene u potrošačkim navikama zasnovane na povećanju prihoda.	Projektna radna snaga, Direktne i indirektne zajednice	CHR02 – Povećanje nezaraznih bolesti Promjene navika koje utječu na zdravlje (alkohol, pušenje, droga) povećavaju rizik od nezaraznih bolesti (hipertenzija, dijabetes, moždani udar, rak).

<p>Građevinske i operativne aktivnosti</p>	<p>Praksa zapošljavanja i jaz u prihodima mogu rezultirati nejednakim beneficijama. Može uticati na radno okruženje.</p>	<p>Projektna radna snaga, Direktne zajednice, Lokalne organizacije</p>	<p>CHR03 – Nejednakost i potencijalni doprinos postojećim pitanjima ljudskih prava Potencijalne pristrasnosti u radu i radnoj praksi mogle bi ograničiti sposobnost Projekta da poštuje prava manjina, slobodu kretanja, zaštitu djeteta, zdravlje, jednakost pred zakonom i nediskriminaciju, kao i radnička prava (npr. sloboda udruživanja, dječiji rad, prisilni rad).</p>
<p>Građevinske i operativne aktivnosti</p>	<p>Veći potrošni prihod u postojećim domaćinstvima, promjena potrošnje i priliv radnika</p>	<p>Projektna radna snaga, Direktne zajednice, Lokalne organizacije</p>	<p>CHR04 – Pogoršani uvjeti za rodno zasnovano nasilje i uznemiravanje Zajedno s prilivom stanovništva, veći prihodi i potrošnja alkohola povezani su sa povećanim brojem slučajeva nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja i uznemiravanja.</p>
<p>Izgradnja: zemljani radovi, skladištenje površinskog tla. Operacija: vađenje rude i upravljanje otpadom</p>	<p>Društveni receptori osjećaju različite utjecaje na okoliš.</p>	<p>Projektna radna snaga, Direktne zajednice</p>	<p>CHR05 – Povećana izloženost zajednice zagađenju Projektna radna snaga i članovi zajednice mogu biti izloženi potencijalnim emisijama zraka, kontaminaciji vode i tla, te opasnim supstancama čime bi se pogoršalo zdravstveno i sigurnosno stanje zajednice.</p>
<p>Izgradnja i operacija: Upotreba sigurnosnog osoblja na lokaciji</p>	<p>Zaštitari će biti angažovani na lokaciji Projekta zbog osiguranja ulaza.</p>	<p>Direktne i indirektne zajednice</p>	<p>CHR06 – Sigurnosni konflikt Sigurnosno osoblje može stupiti u interakciju s lokalnim zajednicama i može doći do potencijalne upotrebe pretjerane ili neproporcionalne sile.</p>
<p>Građevinske i operativne faze</p>	<p>Ruta za višenamjensku upotrebu i povećan broj vozila na postojećim cestama zbog migracije.</p>	<p>Lokalni korisnici cesta, direktne i indirektne zajednice</p>	<p>CHR07 – Povećan broj saobraćajnih nesreća Pojačan saobraćaj i dvostruka upotreba transportnog puta dovest će do povećanog rizika od saobraćajnih nesreća. Povećana populacija neizbježno će dovesti do toga da će više pješaka</p>

			predstavljati veći rizik od povećanih nesreća.
Izgradnja i operacija	Ograničene zdravstvene ustanove	Direktne zajednice, indirektne zajednice i zaposlenici i njihove porodice i izdržavana lica.	CHR08 – Utjecaj na lokalne zdravstvene usluge Povećan broj stanovnika i potencijal za rudarske aktivnosti dovest će do povećanog opterećenja ionako ograničenih zdravstvenih ustanova u Varešu.

Tabela 2 Utjecaji na zdravlje, sigurnost i ljudska prava u zajednici

5.1. CHR01 – Povećanje zaraznih bolesti

Priliv radnika migranata, direktno ili indirektno povezan sa Projektom, ima potencijal za daljnje povećanje izloženosti zaraznim bolestima, kao što su SPI, respiratorne bolesti i povećanje epidemija. To bi se moglo dogoditi korištenjem lokalne trgovine i usluga od strane radne snage Projekta te kroz druge nekontrolisane interakcije između radne snage i članova zajednice.

Sljedeće zarazne bolesti bi se mogle povećati:

- Respiratorne bolesti povezane sa stanovanjem - akutne respiratorne infekcije, upala pluća, tuberkuloza, meningitis; i
- Bolesti spolnog i reproduktivnog zdravlja – HIV/AIDS, druge spolno prenosive bolesti, neplanirane trudnoće.

Ispitanici u lokalnim domovima zdravlja izvijestili su da su spolno prenosive bolesti, HIV i respiratorne bolesti minimalne u ovoj oblasti. Međutim, povećanje broja stanovnika i nekontrolisane interakcije mogu povećati ove slučajeve.

Ovaj će utjecaj biti nepovoljan, trajat će srednjoročno tokom faza izgradnje i operacije, a njegov prostorni obim mogao bi doseći lokalne razine. Stoga je ovaj utjecaj male veličine. Društveni receptor, projektna radna snaga i indirektne zajednice imaju nisku osjetljivost, a direktne zajednice srednju osjetljivost, što rezultira manjim značajem za sve receptore. Neće biti potrebne dodatne mjere, pod pretpostavkom provođenja Politike zdravlja i sigurnosti i kodeksa ponašanja radnika, zadržavajući ovaj utjecaj kao manji štetan.

Identifikacija potencijalnih faktora koji mogu dovesti do određenog nivoa utjecaja na zdravlje ljudi, kao što su:

- Pojava određenih vektorskih bolesti koje dolaze sa povećanim brojem osoblja na području gdje žive nosioci ovih bolesti;
- Pojava pandemijskih / epidemijskih slučajeva kao što je COVID - 19. Ovi faktori se mogu pojaviti, ali se rješavaju u skladu sa zakonskim regulatornim okvirom na nivou Zeničko -dobojskog kantona, Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine.

5.1.1. COVID-19

Od 2020. godine pandemija koronavirusa (COVID-19) predstavlja veliki rizik od OHS-a za radnike, posebno za radnike na projektnim lokacijama i članove zajednice s kojima bi radnici mogli doći u kontakt. Sljedeći primjeri pokazuju vrstu mjera koje treba slijediti kako bi se ublažila potencijalna širenja COVID-19:

- Slijediti upute javnih vlasti u pogledu mjera prevencije;
- Radne smjene treba podijeliti kako bi se izbjeglo da veliki broj osoblja radi zajedno;
- Organizovati raspored u područjima zajedničke upotrebe;
- Treba osigurati opremu za ličnu zaštitu, uključujući sredstva za dezinfekciju ruku i maske za svo osoblje i posjetitelje;
- Temperaturu treba mjeriti povremeno i, ako je primjenjivo, osoblju treba osigurati tanjire i pribor za jelo za jednokratnu upotrebu kako bi se izbjeglo korištenje uobičajenog pribora;
- Sumnjivi slučajevi COVID-19 trebali bi biti u karantinu 14 dana i po potrebi ih odvesti u najbližu bolnicu, sve dok se ne očiste nakon testiranja ili na drugi način odvedu u javno zdravstvo;
- Adriatic Metals trebao bi razviti tim za hitne intervencije sastavljen od menadžera za brze procese donošenja odluka;
- Kampanje za podizanje svijesti o medicini trebaju se pružiti radnoj snazi na svim primjenjivim jezicima; i
- Procjena rizika projekta mora uzeti u obzir izloženost COVID-19 na radilištu i tokom operacija Projekta.

Adriatic Metals nastavlja, u bliskim konsultacijama s lokalnim općinskim i medicinskim vlastima, pratiti situaciju C-19. Svo osoblje je dobilo smjernice i obuku, a na svim radnim mjestima obezbijeđena je odgovarajuća oprema za čišćenje i zaštitu. Kao daljnji oblik prevencije i zaštite, kompanija provodi testiranje svih zaposlenih za C-19 dva puta mjesečno.

Identifikovani rizik po zdravlje	Indikatori	Mjere praćenja i prevencije
<p>Obzirom da nema dolaska osoblja iz "trećih" zemalja i promjena u kulturološkom i etnološkom smislu veliki rizik od unosa stranih i nespecifičnih oboljenja nije moguće identificirati. Broj inostranih eksperata koji će biti uključen u proces nije identificiran kao prijetnja po zdravlje ljudi.</p> <p>Obzirom na povećanje broja uposlenika i radno sposobne populacije na oblasti projektnih akcija, a na prirodu same industrije može se očekivati veći broj trauma kao i povećanje nespecifičnih oboljenja, do povećanja profesionalnih oboljenja.</p>	<p>Broj profesionalnih oboljenja, broj profesionalnih povreda, broj registriranih incidenata na poslu koji su rezultirali povredom.</p>	<p>Izrada plana zdravstvene zaštite uposlenika u suradnji sa podugovaračima koji se brinu o zdravlju radno sposobne populacije sa specifičnim akcentom na zaštitu uposlenih u ovoj oblasti industrije.</p> <p>Izrada plana djelovanja u hitnim stanjima i stanjima koja su uzrokovana nesrećama na radu.</p> <p>Izrada plana u djelovanju u skladu sa pojavom epidemija i pandemija kao što je Covid-19, druga virusna oboljenja, zoonoze itd..</p> <p>Povezivanje sa ključnim stakeholderima koji se bave očuvanjem zdravlja radnika.</p> <p>Formiranje tima (samostalno ili u suradnji) za reagiranje na pojavu nesreće u industriji.</p> <p>Kontinuirano praćenje pojave specifičnih oboljenja u suradnji sa nadležnim institucijama.</p>

Tabela 3 Pregled identifikovanih potencijalnih rizika

Oblast	Potencijalni utjecaj na zdravlje ljudi	Menadžment i plan zbrinjavanja/ublažavanja
Zarazna oboljenja povezana za prenaseljenosti i lošim higijensko epidemiološkim uslovima – akutne respiratorne infekcije (bakterijske i virusne), pneumonije, tuberkuloza, utjecaj higijensko – epidemiološkog stanja na respiratorna oboljenja, pokrivenost imunizacijom	<p>Obzirom da se neće javljati velika migracija stanovništva rizici za nastanak respiratornih infekcija kao TBC i slične su veoma mali.</p> <p>NAPOMENA: uslijed pandemija ili velikih epidemija kao što je Covid-19, N1H1 i slično može postojati rizik od nastanka ovih infekcija radi prirode samog posla.</p>	<p>Obzirom da je lokalno javno zdravlje veoma dobro organizirano i da postojeća zdravstvena institucija nudi periodične preventivne preglede uposlenika u sklopu službe za medicinu rada neophodno je ostvariti kontakt i napraviti plan suradnje i pravovremenog pregleda uposlenika.</p> <p>Uslijed pojave epidemije i širenja oboljenja koja imaju respiratorni karakter unutar kompanije a imaju vanjski utjecaj neophodno je pratiti protkole nadležnih zakonodavnih struktura u ovim procesima.</p>
Vektor prenosne bolesti – malarija, denga, bolesti prenosive krpeljima, i druge zoonoze	<p>Vrsta posla koja će se raditi sama sa sobom nosi povećan rizik od pojave ovih oboljenja. Obzirom da mirmekološka nema zabilježenih oboljenja kao što su malarija ili različite vrste hemoragijskih groznica tu ne postoji veliki rizik.</p> <p>Rizik od oboljenja koja se prenose i razvijaju krpeljima može se smatrati veoma niskim.</p> <p>Projekat neće razviti nikakve direktne ili indirektno utjecaje sa prenosom oboljenja.</p>	<p>U suradnji sa lokalnim nadležnim tijelima zaduženim za održavanje higijensko sanitarnih mjera napraviti plan održavanja i periodizaciju implementacije istog.</p> <p>Pratiti izvještaje institucija koje se bave praćenje ovih oboljenja i reagirati u skladu s istim.</p>

<p>Bolesti povezane sa tlom, vodom i opštim sanitarnim uslovima</p>	<p>Prema dostupnim podacima i pokretanjem operacija na lokalitetu Veovače i Rupice mogu se pojaviti promjene u kvalitetu tla i vode. Ipak, uzeto u razmatranje predstavljenih informacija u originalnom projektu i prezentacijom aktivnosti ovaj rizik je nisko umjeren. Pojava oboljenja uslijed loših sanitarno-higijenskih uslova predstavlja veoma nizak rizik obzirom na primjenu najboljih praksi i standarda u gradnji. Obzirom da će sam projekat koristiti određene količine vode u svom procesu primjenom visokih standarda rizici će biti eliminarni. Obzirom da nema velikog broja radnika i razvoja kampa/naselja za iste projekat nema utjecaja na oboljenja koja se mogu desiti uslijed lošeg sanitarnog sistema lokalne zajednice.</p>	<p>Iako već postoji plan, neophodno je kontinuirano praćenje pojave različitih elemenata koji mogu dovesti do pojave oboljenja uzrokovanih ovih faktorom. Iako ne postoje pisani tragovi ili informacije o specifičnim oboljenima uzrokovanim viskoim količinama žive ili talijuma u tlu neophodno je izraditi plan praćenja vrijednosti ovih elemenata tokom procesa realizacije aktivnosti u ovome projektu.</p>
<p>Spolno prenosive bolesti - HIV /AIDS, sifilis, gonoreja, hepatitis B</p>	<p>Obzirom da se neće desiti visoko povećanje populacije na području Opštine Vareš kao ni velike migracije osoblja rizik nastanka spolno prenosivih bolesti je veoma nizak tj zanemariv i projekat nema nikakav utjecaj na povećan broj ovih oboljenja.</p>	<p>Razviti plan i saradnju sa lokalnim zdravstvenim stakeholderima koji će omogućiti preiodične preglede i edukaciju uposlenika.</p>

Tabela 4 Pregled potencijalnih elemenata koji mogu imati utjecaj na zdravlje stanovništva

5.2. CHR02 – Povećanje nezaraznih bolesti

Promjene navika koje utječu na zdravlje, uzrokovane povećanjem prihoda i ekonomskom dinamikom u tom području, mogle bi pogoršati nezarazne bolesti poput hipertenzije, dijabetesa, moždanog udara i raka. Pojedinačni faktori koji utječu na odrednice zdravlja uključuju navike kod radnika i u domaćinstvu u konzumiranju alkohola, duhana i droga, uz prehrambene navike. U 2019. godini pet najvećih uzroka smrti u cijeloj BiH bili su ishemijska bolest srca, moždani udar, rak pluća, dijabetes i kolorektalni karcinom, koji se povećao u posljednjoj deceniji. Smrt uzrokovana srčanim oboljenjima imala je najveći porast od 16,3%. U Zeničko -dobojskom kantonu vodeće bolesti su bolesti srca i krvnih žila (51%), uključujući zatajenje srca, akutni srčani udar i moždani udar. Fibroza i ciroza jetre vodeći su uzroci smrti od bolesti probavnog sistema. Ove bolesti jetre često su povezane s hepatitisom B ili C i prekomjernim pijenjem, s potencijalom da pređu u rak jetre. U tom području prijavljeno je da su starije odrasle osobe oboljele od hroničnih stanja poput bolesti srca, raka i dijabetesa. Zabilježeno je i da se problemi sa mentalnim zdravljem povećavaju zbog stresa i životnog standarda na ovom području.

Ovaj utjecaj će biti nepovoljan, imaće dugoročno trajanje tokom faza izgradnje i operacije, a njegov prostorni obim mogao bi dostići regionalni nivo. Ovaj utjecaj ima srednju jačinu. Društveni receptor, radna snaga projekta i indirektno zajednice imaju nisku osjetljivost, a direktne zajednice srednju osjetljivost. Utjecaj ima manji značaj za prva dva, a umjeren za druga. Nakon što su primijenjene dodatne mjere ublažavanja, kao što je razvoj Plana upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti zajednice sa fokusom na kardiovaskularne, respiratorne i probavne bolesti povezane sa potrošačkim navikama. Osim toga, razvijene su relevantne politike upravljanja okolišem koje se odnose na upravljanje tvarima potencijalno štetnim za ljudsko zdravlje, kao što su planovi upravljanja kvalitetom zraka, bukom i vodom. Ovaj štetni učinak će se svesti na manji štetni.

Identifikacija potencijalnih faktora koji mogu dovesti do određenog nivoa utjecaja na ljudsko zdravlje kao što su:

- Nezdrav način života zbog većeg priliva sredstava u lokalnu zajednicu, a zaposleni su uzročno posljedično povezani. Ovaj faktor se može ukloniti provođenjem edukativnih i promotivnih aktivnosti u saradnji s lokalnom zajednicom.
- Morbiditet hroničnih nezaraznih bolesti, koji nije direktno povezan sa postojanjem Projekta. Morbiditet i mortalitet od hroničnih nezaraznih bolesti uzročno je povezan s demografskom/starosnom strukturom stanovništva na promatranom području, s infrastrukturom zdravstvenog sistema i pristupom zdravstvenim uslugama udaljenih ruralnih područja (kao što su područja oko rudnika) i drugih izvora zagađenja zraka, vode i tla na mikro i makro regijama promatranog prostora.

<p>Bolesti povezane sa hranom i ishranom – npr. anemija, avitaminoza, trovanja hranom, itd...</p>	<p>Ishrana uposlenika u samome projektu nije jasno prikazana jer predstavlja slijedeću fazu projekta. Sektor pružanja usluga u procesu proizvodnje i stavljanja hrane u promet kako individualno tako i u sklopu velikih kolektiva izuzetno dobro je riješen sanitarno-inspekcijsko-zakonodavnim propisima. Ipak postoji niski umjereni rizik od nastanka i pojave ovih oboljenja koja nisu direktno uzrokovana projektom ili projektnim aktivnostima. Projekat neće koristiti obradivo zemljište koje se trenutno koristi za proizvodnju hrane te neće imati nikakav utjecaj na razvoj ovih oboljenja.</p>	<p>Ključni plan i strategija je poštivanje zakonskih propisa lokalne zajednice u ovome procesu.</p>
<p>Nezarazne hronične bolesti – hipertenzija, dijabetes, CVI, KVS poremećaji</p>	<p>Hronične nezarazne bolesti su od izuzetne važnosti i bez obzira na prirodu projekta uvijek predstavljaju nisko umjereni rizik utjecaja na lokalnu zajednicu jer sa razvojem projekta povećavaju se i prihodi lokalne zajednice i na taj način i loši životni stilovi.</p>	<p>Cilj ublažavanja ovog rizika je suradnja sa lokalnom zajednicom u cilju kreiranja uslova za preveniranje nastanka ovih oboljenja, kao i praćenje faktora koji mogu dovesti do istih kao što su prašina ili buka. Fokusirajući se na sam projekat ostvariti suradnju sa lokalnim stakehodelrima koji imaju mogućnost periodičnog praćenja i preveniranja nastanka ovih oboljena kao što je služba</p>

		za medicine rada JU DZ Vareš.
--	--	----------------------------------

Tabela 5. Pregled mogućih elemenata koji mogu imati utjecaj na zdravlje stanovništva

5.4. CHR04 – Pogoršani uslovi za rodno zasnovano nasilje i uznemiravanje

Očekuje se povećanje broja ljudi koji su direktno ili indirektno povezani sa Projektom tokom faze izgradnje i faze operacije. Većinu očekivanog priliva vjerovatno će činiti muškarci, što bi moglo pogoršati uslove OHS-a (uznemiravanje na radnom mjestu), a može i povećati rizik od rodno zasnovanog nasilja i uznemiravanja (GBVH) tokom interakcija s lokalnim zajednicama sa zaposlenicima Eastern Mining-a i podizvođačima građevinskih radova, rudarstva i transporta.

Taj će utjecaj biti nepovoljan, trajat će dugoročno tokom faza izgradnje i operacije, bit će reverzibilan, a njegov prostorni obim mogao bi doseći regionalni nivo. Ovaj utjecaj ima srednju jačinu. Društveni receptori su slični prethodnom utjecaju, sa niskom osjetljivošću za radnu snagu Projekta i srednjom osjetljivošću za direktne zajednice i lokalne organizacije, što rezultira manjim značajem za prve i umjerenim značajem za druge dvije. Nakon što su za posljednja dva primijenjene dodatne mjere ublažavanja, kao što je specifična obuka o borbi protiv rodno zasnovanog nasilja u skladu sa smjernicama EBRD-ove dobre prakse za rješavanje problema rodno zasnovanog nasilja, za radnu snagu i izvođače, te saradnja s lokalnim organizacijama radi sprječavanja rodno zasnovanog nasilja, ovaj neželjeni utjecaj bit će sveden na manje štetne.

5.5 CHR05 – Povećana izloženost zajednice zagađenju

Utjecaji povećane emisije u zrak, buke, zagađenja vode i tla, te potencijalne izloženosti opasnim tvarima, odrednice su okoliša s utjecajima na zdravlje ljudi. Prema Procjeni utjecaja projekta na zdravlje (HIA), lokalno stanovništvo je najviše zabrinuto zbog zagađenja zbog prethodnih rudarskih aktivnosti povezanih s aspektima okoliša, poput tla, vodotoka i zraka (prisutnost prašine i drugih čestica), kao i bukom iz već postojećeg postrojenja. Bolesti tla, vode i otpada mogu uključivati dijareju, hepatitis A i E, kao i helminte koji se prenose zemljom (parazitski crvi).

Ispitanici iz domova zdravlja izvijestili su da su slučajevi hroničnih plućnih i respiratornih oboljenja u prošlosti bili povišeni, što lokalne zajednice smatraju da se može pripisati livnici željeza, kao i prethodnim rudarskim operacijama. HIA je otkrila da bi potencijalno visoki nivoi talija i žive, identificirani u osnovnim ispitivanjima u sedimentima u podzemnim vodama i tlu, mogli potencijalno zagađivati vodotoke tokom izvođenja Projekta. Talij je pronađen u rudi na Rupicama tijekom geokemijskih ispitivanja, a koncentracije talija, prijavljene unutar početnih uzoraka površinskih voda, izvorskih i podzemnih voda prikupljenih iz koncesije za rudarstvo Rupice, redovito su prelazile državne najveće dopuštene koncentracije. HIA je opisala da

nakupljanje talija u ljudskom tijelu može uzrokovati štetne učinke na nervni sistem, organe poput pluća, srca i bubrega, kao i uzrokovati privremeni gubitak kose i povraćanje.

Talij je identificiran kao dio prirodne geologije pozadine i nije povezan s geološkim događajima koji stvaraju rudu. Tokom prerade olovnih i cinkovih ruda koncentracija talija u procesnim vodama može se povećati. Izlivanje i slučajno ispuštanje neobrađenih, tehnološki otpadnih voda obogaćenih talijem ima potencijal zagađenja podzemnih voda kao i površinskih vodotoka. Hidrologija i procjena utjecaja hidrogeologije pružaju potpunu procjenu potencijalnog utjecaja talija na receptore površinskih i podzemnih voda. Napominje da, budući da nema jasnih naznaka o rudama obogaćenim talijem u kombinaciji s radom VPP-a bez nultog pražnjenja. Teški metali, uključujući talij, između ostalog, mogu izazvati opasnost po zdravlje i sigurnost na radu. Izloženost radnika u pogonima za rukovanje postrojenjima/koncentratima je moguća i primijenit će se najbolje prakse, kao što su ugradnja ventilacije i ispušnih plinova, zaštitna oprema i operativne prakse GIIP -a. Očekuje se da će utjecaj kontaminacije, a time i utjecaj na zdravlje ljudi od teških metala, uključujući talij, biti od manjeg značaja.

Daljom procjenom utjecaja na buku, kvalitetu zraka i tla utvrđeno je da nema značajnih utjecaja na ljudsko zdravlje od zagađenja okoliša, pod pretpostavkom da se provodi odgovarajuće ublažavanje, kako je definirano u odgovarajućim poglavljima ESIA-e. Da bi se zadržao potencijal za ograničene utjecaje, izvođači rudarskih i transportnih poslova bit će potrebni za implementaciju Sistemom okolišnog i socijalnog upravljanja, u skladu sa zahtjevima EBRD -a i onima koje je usvojila Adriatic Metals.

Ukratko, ovaj će utjecaj biti nepovoljan, trajat će dugoročno tokom faza izgradnje, operacije i zatvaranja, a njegov prostorni obim mogao bi doseći regionalni nivo. Stoga je ovaj utjecaj srednje veličine. Društveni receptor, radna snaga Projekta, ima nisku osjetljivost, a direktne zajednice imaju srednju osjetljivost, što rezultira manjim značajem za prve i umjerenim značajem za druge. Dodatne mjere ublažavanja, poput razvoja Plana upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti u zajednici, tekućeg monitoringa okoliša, provedbe mjera uključenih u HIA, te temeljnog programa praćenja zdravlja ljudi, mogle bi smanjiti ovaj učinak na nisko štetno. Na osnovu objavljenih rezultata u Informacijama o zdravlju stanovništva na području Zeničko-dobojskog kantona iz 2018. godine, koju je objavio Zavod za zdravlje i bezbjednost hrane, identifikovani su ključni sanitarno-higijenski problemi na području Zeničko-dobojskog kantona koji mogu utječu na svaku pojedinu općinu u kantonu.

Ovi problemi/faktori su:

1. Nedostatak javne zdravstvene kontrole vode za piće;
2. Loše sanitarno i tehničko stanje lokalnih vodnih objekata;
3. Nedovoljna kontrola zdravstvene ispravnosti vode iz lokalnih vodnih tijela;
4. Visok procenat mikrobiološki neispravnih uzoraka vode za piće iz lokalnih vodnih tijela;
5. Visok procenat mikrobiološki neispravnih uzoraka vode za piće iz školskih vodovoda;
6. Nepotpuna i sanitarno-tehnički neispravna gradska kanalizaciona mreža;
7. Nedovoljan nadzor javnih kupališta;
8. Nedostaci u rješavanju pitanja održavanja zajedničkih dijelova privatizovanih i neprivatizovanih stambenih i poslovnih zgrada, što rezultira poteškoćama u rješavanju trenutnih i sporednih ekoloških problema;
9. Nedostatak komunalnih i industrijskih sistema za prečišćavanje otpadnih voda;

10. Nepostojanje ili sanitarno-tehnički kvar lokalnih objekata za uklanjanje tečnih otpadnih materijala;
11. Nedovoljna tehnička opremljenost komunalnih preduzeća, sa nedovoljnim brojem radnika zaposlenih u neposrednom održavanju čistoće naselja;
12. Nezadovoljavajuće opće higijensko stanje naselja;
13. Nepravilno prikupljanje smeća iz naselja i neriješeno pitanje sakupljanja i konačnog odlaganja otpada iz većine ruralnih naselja;
14. Nedopustivo loše sanitarno-tehničko stanje i lokacija većine deponija čvrstog otpada na području Zeničko-dobojskog kantona.

U skupini bolesti koje se razvijaju pod utjecajem ovih faktora najčešće se javljaju crijevne rane, bolesti koje su izravno povezane sa kontaminiranom hranom, vodom i kontaktom i mogu imati obilježja epidemije u velikim grupama.

Identifikovani rizik po zdravlje	Indikatori	Mjere praćenja i prevencije
<p>Pojava onečišćenja u procesu vodosadnjevanja lokalnog područja.</p> <p>Stanje kanalizacionog sistema na mirkopodručju Veovače i Rupica.</p> <p>Proces ishrane i način uspostavljanja i očuvanja kvaliteta ishrane.</p> <p>Pojava oboljenja povezanih sa lošom higijensko-epidemiološkom situacijom koja direktno utječu na zdravlje ljudi.</p> <p>Pojava oboljenja uslijed povećane koncentracije prirodno nataloženog talijuma na prostoru Veovače i Rupica.</p> <p>Pojava epidemije zaraznih oboljenja koja se prenose kontaminiranom vodom, hranom ili putem vektora uslijed loših higijensko</p>	<p>Broj zaraznih oboljenja crijevnog trakta uzrokovanih lošom higijensko epidemiološkom situacijom.</p> <p>Povećan broj zoonoza.</p> <p>Povećan broj nespecifičnih oboljenja povezan sa prirodnim taloženjem talijuma.</p> <p>Povećan broj neispravnih analiziranih uzoraka vode za piće.</p> <p>Nepostojanje ili oštećenje kanalizacione mreže.</p> <p>Rizično rukovanje sa hranom i namirnicama.</p> <p>Povećan broj neispravnih ili kontaminiranih uzoraka hrane koji se analiziraju.</p>	<p>Praćenje komunalne higijene i higijenom u zajedničkim objektima.</p> <p>Aktivnost na unapređenju zdravstvene bezbjednosti hrane i vode za piće, higijene pri proizvodnji i usluživanju hrane, uz podizanje higijenskih navika uposlenika/stanovništva.</p> <p>U suradnji sa lokalnim stakeholderima poboljšati nadzor nad zdravstvenom ispravnošću vode za piće iz lokalnih vodnih objekata i poduzeti sanaciju lokalnih vodnih objekata.</p> <p>U slučaju potrebe raditi dezinfekciju vode u lokalnim vodnim objektima, naročito seoskim i mjesnim vodovodima.</p> <p>Obuka osoblja za proces dezinfekcije vode.</p>

<p>epidemioloških oboljenja (razičite vrste zoonoza).</p>		<p>Monitoring na parametre zdravstvene ispravnosti (hemijska ispravnost na toksične metale, organohlorne i organofosforne pesticide, polihlorirane bifenole, mikotoksine, aditive, te mikrobiološka i radiološka ispravnost).</p> <p>Monitoring i detekcija polutanata u zraku i zemljištu.</p> <p>Mjere devastacije šuma i degradacije zemljišta, naročito na slivnim područjima glavnih izvorišta.</p> <p>Napraviti plan pošumljavanja</p> <p>Redovno čišćenja vodnih tokova od nanosa koji predstavljaju pogodna staništa za obitavanje štetnih glodara i mogu biti izvor opasnih zaraznih bolesti za ljude i životinje.</p> <p>Sanirati kanalizacione mreže.</p> <p>Pratiti nadzor u suradnji sa nadležnim službama za zdravstvenu ekologiju.</p> <p>Kontinuirano provođenje ciljanih istraživanja u cilju prikupljanja tačnih podataka o štetnom utjecaju pojedinih riziko faktora okoliša na zdravlje ljudi.</p> <p>Plan informisanja i edukacije u školama, kao i same djece i njihovih roditelja, o značaju i načinu redukcije utjecaja štetnih faktora okoliša na</p>
---	--	--

		<p>zdravlje a u suradnji sa stakeholderima.</p> <p>Jačanje vlastitih kapaciteta za ispitivajne zdravstvene ispravnosti vode ili suradnja sa nadležnim laboratorijama.</p>
--	--	---

Table 6 Overview of identified potential risks

Na mjestu projekta nalazi se određena cestovna infrastruktura koja je već u upotrebi. Planirana je i izgradnja novih pristupnih puteva koji će se ukrštati sa lokalnim putevima i cestovnom infrastrukturom.

Općina je dobro cestovno povezana, sa aspekta zdravstvenih potreba lokalno stanovništvo udaljeno je 49,1 km od najbliže bolnice, dok je površinski kop Veovača udaljen 9,4 km od najbliže zdravstvene ustanove Dom zdravlja Vareš, dok je lokacija rudnika Rupice otprilike 21 km udaljena od prve zdravstvene ustanove Dom zdravlja Vareš.

5.6. CHR06 – Sigurnosni konflikt

Nakon ograđivanja projektnih područja, bit će postavljene sigurnosne kabine s prisutnim brojem zaštitara. Osim ograda, sigurnosne instalacije mogu uključivati perifernu i vanjsku rasvjetu i kamere. Pretpostavlja se da je sigurnosno osoblje obučeno u skladu s politikom ljudskih prava Adriatic Metalsa i Planom upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti u zajednici i mora ih nadzirati službenik za sigurnost projekta.

Zaštitarsko osoblje će osigurati lokaciju, nadgledati posjetitelje lokacije i pomoći u usmjeravanju prometa na pristupnim tačkama. Rekreativni lovci ili potencijalni tražitelji posla mogu imati interakciju sa osiguranjem Projekta. Ova interakcija može dovesti do pritužbi zajednice zbog stvarne ili percipirane nesrazmjerne upotrebe sile.

Taj će utjecaj biti nepovoljan, trajat će srednjoročno tokom faza izgradnje i rada, bit će reverzibilan, a njegov prostorni obim mogao bi doseći lokalne razine. Stoga je ovaj utjecaj male veličine. Društveni receptori, direktne i indirektno zajednice, imaju srednju i nisku osjetljivost, što rezultira manjim značajem za oba receptora. Iako neće biti potrebne dodatne mjere ublažavanja, obuka snaga sigurnosti o ljudskim pravima i poštivanju politike o ljudskim pravima, kao i ugradnja mehanizma za podnošenje žalbi, mogu smanjiti ovaj utjecaj na zanemarive štete.

5.7. CHR07 – Povećane saobraćajne nesreće

Povećan saobraćaj mogao bi dovesti do potencijalno povećanog rizika od saobraćajnih nesreća na cestama i predstavlja opasnost za pješake u tom području. Transportni put je osmišljen kako bi se izbjegle zajednice koliko god je to moguće, posebno na potezu od grada Vareša do Rupica. Iako će to biti javno dostupan put, postaviti će se signalizacija koja će upozoravati korisnike teretnih vozila. Razviti će se Plan upravljanja saobraćajem kojim će se vozači teretnih vozila ograničiti na ograničenje male brzine (30 km/h prema projektnoj trasi). Članovi zajednice će takođe biti ohrabreni da koriste postojeće i direktnije rute između sela. Tokom zimskih mjeseci možda će se neki odlučiti za prevoz navedenom rutom jer će ona biti pristupačnija zbog čišćenja snijega.

Ovaj utjecaj će biti nepovoljan, imaće srednjoročni rok trajanja tokom faze izgradnje i eksploatacije, a njegov prostorni obim dostiže lokalne nivoe. Učesnici u lokalnom saobraćaju imaju nisku osjetljivost, što ima manji značaj. Implementacija kodeksa ponašanja postrojenja za upravljanje saobraćajem i zaposlenih osigurati će da ovaj utjecaj ostane manji štetan.

Identifikovani rizik po zdravlje	Indikatori	Mjere praćenja i prevencije
<p>Povećan broj saobraćajnih nesreća.</p> <p>Povećan broj trauma uzrokovanih saobraćajnim nesrećama.</p> <p>Povećanje ukupnog broja otpadnih čestica koje utiču na zdravlje ljudi (prašina, CO, katran itd...).</p> <p>Povećanje buke na području transporta iskopanog materijala.</p> <p>Povećan rizik od onečišćenja vodnih tokova (kako izvora za piće tako i lokalnog vodotoka).</p>	<p>Broj saobraćajnih nesreća, povećan broj trauma, promjene u analizama i rezultatima vodnih izvora, u rezultatima mjerenja buke te mjerenju prisustva taloženih čestica u zraku na području Veovače i Rupica.</p>	<p>Izgraditi plan u slučaju nastanka saobraćajnih nesreća koje mogu voditi do većeg broja saobraćajnih trauma.</p> <p>Izraditi kontinuirani plan mjerenja taloženih čestica u zraku na području projekta</p> <p>Izraditi kontinuirani plan mjerenja prisustva čestica koje su opasne po ljudsko zdravlje, a u direktnom su odnosu sa povećanim saobraćajem.</p> <p>Ostvariti kontakt sa nadležnim medicinskim ustanovama koje prate broj oboljenja koja se javljaju povećanim zagađenjem (npr. respiratorna oboljenja).</p>

		Analizirati utjecaj ostalih zagađivača na mikro i makro regionu.
--	--	--

Tabela 7 Pregled identifikovanih saobraćajnih rizika

Uvidom u postojeću projektnu dokumentaciju nije utvrđen rizik dovođenja zaposlenika iz trećih zemalja ili drugih zemalja. Radna snaga i ljudski resursi temelje se na lokalnim zaposlenicima. S obzirom na povećani obim posla i broj novozaposlenih koji će se povećavati s procesom iskopavanja i početkom cijele operacije, te s obzirom na specifičnosti profesije, evidentno je da će se u Zeničko-dobojskom kantonu pojaviti mikro migracija.

Identifikovani rizik po zdravlje	Indikatori	Mjere praćenja i prevencije
Povećan broj saobraćajnih nesreća. Povećan broj trauma uslijed saobraćajnih nesreća. Povećan nivo buke uslijed transporta. Povećan nivo prašine tokom transporta i prevoza. Nepostojanje javnog prevoza te nemogućnost jednakog pristupa zdravstvenoj zaštiti.	Broj saobraćajnih udesa. Broj povreda. Vrijednosti buke. Vrijednosti prašine.	Plan promocije edukacije o saobraćajnoj kulturi i povećanju transporta lokalnog stanovništva koje će biti direktno izloženo ovom procesu. Izgradnja internih politika o sigurnosti tokom saobraćajnog prevoza. Poštivanje internih protokola i sigurnosnih standarda prevoza.

Tabela 8 Pregled identifikovanih potencijalnih rizika

Povrede – saobraćajni traumatizam i druge povrede i trauma	Projekat predviđa izgradnju novih saobraćajnica, a ujedno i ukrštanje sa stalnim lokalnim i regionalnim putevima i kao takav	Strategija prevencije ovog faktora i smanjenja njegovog utjecaja može se postići primjenom najboljih praksi i najvećih standarda
--	--	--

	<p>predstavlja umjeren rizik za nastanak ovih povreda. Obzirom da se radi o transportu ne samo u lokalno zajednici nego i na širem nivou zajednice ovaj rizik je neophodno razmotriti.</p>	<p>u ovoj oblasti poštivajući neophodne tehničke uslove ispravnosti vozila i poštivanja pravila prilikom prevoza. Ostvariti saradnju sa lokalnim stakeholderima koji se bave održavanjem i tehničkom ispravnošću saobraćajnica kao i signalizacije istih, a dijela puteva koji nisu u nadležnosti same kompanije.</p>
Veterinarske bolesti i druge zoonoze	<p>Prema dostupnim podacima na području opštine Vareš nije bilo prijavljenih ovih oboljenja tokom 2018. godine te ovaj rizik možemo smatrati veoma niskim faktorom rizika za utjecaj na zdravlje stanovništva.</p>	<p>Pratiti preporuke nadležnih stakeholdera i poštivati preventivne mjere u skladu sa zakonskim aktima.</p>
Faktori okoline koji utiču na zdravlje	<p>Obzirom na lokaciju projekta lokalno stanovništvo je na odgovarajućoj udaljenosti od efekata buke i vibracija tako da nema utjecaja na ove faktore. Efekat nakupljanja talijuma i žive na području projekta u uzorcima podzemnim vodama mogu predstavljaju potencijalni rizik. Postoji mogućnost pojave prašine kao faktora utjecaja na zdravlje ljudi zajedno sa drugim zagađivačima.</p>	<p>Kontinuirano praćenje i mjerenje nivoa buke i vibracije kao i kvaliteta zraka. Razvoj efektivnih procedura komunikacije kako bi se transparentno prezentirali rezultati mjerenja. Praćenjem rezultata određenih oboljenja nisu utvrđeni faktori utjecaja na zdravlje ljudi. Razviti odgovarajući sistem praćenja visine koncentracije suspektnih elemenata. Kontinuiran monitoring koncentracija istih.</p>

		Monitoring kvaliteta zraka zajedno sa programom procjene eventualnih rizika po ljudsko zdravlje kao i prevenciju razvoja oboljenja.
Socijalni faktori koji utiču na zdravlje: socijalna kohezija, životni stilovi, blagostanje	Opština Vareš je jedna od najslabije razvijenih opština u ZDK, kao takva društveni stilovi imaju visoki rizik na zdravlje pojedinaca iz opštine, kao takva društveni stilovi imaju visoki rizik na zdravlje pojedinca iz ove opštine. Ovaj projekat prema predviđenim i dostupnim podacima nema negativne utjecaje na socijalne faktore sredine, naprotiv trebao bi da ima pozitivan utjecaj sa podizanjem blagostanja i jačanjem životnih stilova	Suradnja sa okolinom, stakeholderima i drugim NVO sektorom koji može imati utjecaja na ovaj proces. Razvoj i podrška programima za unapređenje životnih stilova.
Tradicionalna medicina	Podaci o postojanju tradicionalnog liječenja najviše se vezuju prikupljanje ljekovitog bilja u procesu tradicionalnog liječenja za spravljanje čajeva, napitaka i drugih vrsta lijekova. Obzirom da geografska lokacija pogodna za sakupljanje ljekovitog bilja i dolazi u blisku vezu sa lokacijama projekta postoji mogućnost utjecaja na ovaj proces.	Nema dostupnih podataka o zvaničnoj vezi sa službenim organima. Prema podacima anketiranja stanovništva sa područja Veovače i Rupica, lokalno stanovništvo oba lokaliteta u svojim navikama posebno pažnju posvećuje branju ljekovitog bilja i konzumaciji istih u liječenju nekih tegoba ili prevenciji oboljenja. U suradnji sa nadležnim stakeholderima kreirati promoviranje ovih aktivnosti.

<p>Infrastruktura zdravstvenog sistema – fizička infrastruktura i ljudska infrastruktura, tehničke mogućnosti, programi prevencije itd.</p>	<p>Opština Vareš ima veoma lošu infrastrukturu zdravstvenog sistema. Obzirom na razućdenost stambene infrastrukture prilično veliki problem i posebnu lošu organizaciju zdravstvenog sistema možemo vidjeti u mjesnim zajednicama/selima koje imaju funkcionalne ambulante, ali zbog loše organizacije primarnog nivoa zdravstvene zaštite u iste, zdravstveni radnici dolaze povremeno (mjesečno/nikako). Kao što je primjer sa anketiranim stanovnicima Borovice. Ovo je umjereni rizik, ali ipak postoji dobra komunikacija sa drugim razvijenim opštinama/gradovima koji imaju razvijenu infrastrukturu.</p>	<p>U suradnji sa lokalnom zajednicom jačati infrastukturu zdravstva, lobirati kod viših nivoa vlasti za unapređenje zdravstvene zaštite. Unutar kompanije i zaštite radnika potpisivanje ugovora sa drugim kompanijama koje se bave zdravstvenom zaštitom. Razvoj programa prevencije nastanka oboljenja u suradnji sa lokalnom zajednicom.</p>
---	--	---

Tabela 9 Pregled mogućih elemenata koji mogu imati utjecaj na zdravlje stanovništva

5.8. CHR08 - Utjecaj na lokalne zdravstvene usluge

Uzimanjem u razmatranje utjecaja Projekta kao što je ovaj neophodno je gledati širu sliku cjelokupnog regionalnog položaja Općine Vareš kao dijela Zeničko – Dobojskog kantona čiji geografski položaj utiče na pojedine karakteristike zdravstvenog stanja stanovništva, ali i cjelokupnu organizaciju zdravstvene zaštite kako na lokalnom tako i mikroregionalnom nivou. Starosna struktura u općini Vareš koja se nije promjenila drastično u posljednje tri godine tj. od zvaničnog izvještaja Federalnog zavoda za statistiku FBiH i zvaničnog izvještaja – Informacije o zdravstvenom stanju stanovništva iz 2018. godine koji postavlja općinu Vareš na vodeće mjesto sa najnepovoljnijom situacijom sa progresivno – regresivnom strukturom te na taj način zahtjeva specifičan tip organizacije zdravstvenog stanja i organizaciju zdravstvene zaštite.

Medicinska služba	Broj timova	Opis posla
Medicina rada	1	Sistematski pregledi, preventivni pregledi, savjetovanje
Zaštita predškolske djece	1	Sistematski pregledi, kontrole
Zaštita školske djece i omladine	1	Sistematski pregledi, kontrole
Zaštita žena	1	Zaštita zdravlja ženske populacije
Pneumoftiziološka zaštita	1	Zaštita, praćenje i liječenje oboljenja respiratornog sistema
Hitna medicinska pomoć	1	Hitna stanja
Patronažna služna	1	Patronažne posjete.

Tabela 10 Prikaz službi unutar JU Dom zdravlja Vareš

Povećana migracija od strane onih koji traže zaposlenje i njihovih porodica/izdržanih osoba, kao i onih koji traže indirektnu ekonomsku mogućnost rezultirat će povećanjem stanovništva širom općine Vareš. Trenutno su zdravstvene usluge u regiji ograničene. Pristup zdravstvenoj zaštiti trenutno je zabrinjavajući za mnoge ključne zajednice, kako je utvrđeno u anketi domaćinstava, a usluge dolaze samo u udaljena sela (Borovica) jednom mjesečno.

Povećana populacija u kombinaciji s mogućnošću nesreća povezanih s projektnim aktivnostima značit će da će u Varešu biti sve veći broj ljudi kojima je potreban pristup zdravstvenim uslugama. Trenutni objekti nemaju kapacitete za rješavanje ove povećane potražnje, a moglo bi biti štetno za ugrožene grupe, posebno starije osobe i osobe s invaliditetom, ako se ovaj resurs dodatno optereti.

Što se tiče hitnih slučajeva, Adriatic Metals će koristiti službu spašavanja rudnika Breza na početku svog rada prije nego što razvije svoju vlastitu. Za Projekat je razvijen Plan i procedura za reagovanje u hitnim slučajevima.

Ovaj utjecaj će biti nepovoljan, imaće srednjoročno trajanje tokom izgradnje i operacije, a njegov utjecaj će dostići lokalno-regionalni nivo. Veličina utjecaja je velika. Receptori, direktna populacija, imaju srednju osjetljivost, dok indirektna zajednica i zaposleni imaju nisku osjetljivost. Utjecaj je stoga umjerenog značaja za indirektnu zajednicu i zaposlenike, a veliki za direktnu zajednicu.

Adriatic se obvezao osigurati zdravstvenu kliniku u Varešu i trenutno je u pregovorima s pružateljem zdravstvene zaštite. Klinika će se razvijati u Varešu ili Vareš Majdanu u dogovoru

s privatnim stanodavcem i općinom. Klinika će pružati usluge tipa GP, uz osnovne dijagnostike, uključujući patologiju, CT i RTG.

Moći će pružati traumatske usluge prvog i drugog nivoa putem namjenske hitne pomoći visoke specifikacije, koja bi po potrebi mogla prevoziti i pacijente u privatnu bolnicu u Sarajevu. Namjera je da Eastern Mining osigura privatno zdravstveno osiguranje za svo osoblje, njihovog odraslog supružnika/partnera i izdržavanu djecu. Klinika će povećati postojeću državnu ustanovu, a sve usluge bit će dostupne zajednici. Klinika će također pružati medicinske preglede prije zaposlenja i rutinske preglede za zaposlene; rezultati neće biti podijeljeni sa Eastern Mining -om bez pristanka zaposlenika.

Razvojem medicinske klinike i medicinskim pregledom pri zapošljavanju, ovaj utjecaj će postati umjereno koristan za direktne zajednice, a nizak za indirektno zajednice i zaposlenike.

Sprovedena studija procjene utjecaja na zdravlje pokazuje ozbiljnost pristupa ADT -a implementaciji projekta. Faktori rizika koji su u ovoj studiji identifikovani kao direktni utjecaji iz Projekta i projektnih aktivnosti (buka, vibracije, prašina, povećani promet, pojava metala u podzemnim vodama) međutim ne mogu se posmatrati kao samostalni faktori, već kao dio faktora životne sredine koji se sastoje od brojni demografski, društveni i ekonomski faktori koji su postojali na ovom području prije početka implementacije Projekta. Studija procjene utjecaja na zdravlje pokazala je da vjerovatno neće doći do velikih promjena u strukturi i demografiji stanovništva na području općine Vareš.

6.0 MONITORING I IZVJEŠTAVANJE

Plan upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti u zajednici će se smatrati aktivnim dokumentom i bit će neprestano poboljšavan kako se Projekt bude razvijao. Provedba svih naloženih mjera, programa prevencije biti će kontinuirano praćena od strane kompanije. Monitoring i evaluacija mora se bazirati na već utvrđenim procesima i odgovarajućim zakonskim aktima. Nadležnost praćenja elemenata zdravstvenog stanja stanovništva i zdravstva na području Zeničko – Dobojskog kantona je u nadležnosti sekundarnog nivoa zdravstvene zaštite tj. prikupljanje i obradu sprovodi Institut za zdravlje i sigurnost hrane koji obavljaju godišnje izvještaje/Informacije o zdravstvenom stanju stanovništva ZDK i zdravstvu sa fokusom na svaku općinu/grad kantona, a u skladu sa nadležnim zakonskim aktima koji se odnose na prikupljanje podataka i prijavu oboljenja. Monitoring i evaluacija utjecaja faktora kao što su buka, prašina i pojava čestica metala u podzemnim vodama analiziraju se u skladu sa godišnjim planom mjerenja od strane certificiranih kuća i institucija čiji se rezultati mogu koristiti za analizu.

Obzirom da postoje ključni stakeholderi ta praćenja i nadzor oboljenja koji su definirali ključne parametre i indikatore praćenja zdravstvenog stanja stanovništva, preporuka je ostvariti

komunikaciju i saradnju sa ovim institucijama te vršiti procjenu na mjesečnom, polugodišnjem i godišnjem nivou.

7.0. TRENING

Eastern Mining će osigurati da svi radnici prođu treninge i edukacije po pitanju zaštite zdravlja i sigurnosti, kako lične tako i zaštite zdravlja i sigurnosti u zajednici koje su povezane. Kompanija ima već ustaljenu praksu održavanja sigurnosnih sastanaka jednom sedmično sa svim radnicima kao i podizvođačima s ciljem informisanja, sticanja novih znanja i podizanja svijesti u pogledu zaštite zdravlja i sigurnosti. Buduće edukacije i treninzi će biti razvijeni prema potrebama i rizicima koji su identifikovani po pitanju zaštite zdravlja i sigurnosti u zajednici.

8.0. PREGLED I AŽURIRANJE

Plan upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti u zajednici pregledat će se na godišnjoj osnovi, a ukoliko aktivnosti Projekta budu zahtjevale i ranije izmjene, isti će se pregledati prema datim potrebama.

Sve potrebne revizije biti će izvršene na način da održavaju trenutni status i aktivnost Projekta. Godišnja revizija Plana će se provoditi radi procjene usklađenosti Plana kao i njegove učinkovitosti. Plan upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti zajednice se treba smatrati aktivnim dokumentom i bit će neprestano poboljšavan i ažuriran kako se Projekat bude razvijao. Revizija ovog Plana je odgovornost Odjela za okoliš i socijalno upravljanje uz saradnju Odjela zaštite na radu.

9.0. LITERATURA

1. ESIA za Vares Projekat, 2021
2. Procjena utjecaja na zdravlje – Vares Projekat – Rupice i Veovaca Health Impact Assessment – Vares Project – Rupice and Veovaca
3. EBRD Provedbeni zahtjev 4
4. Provedbeni Standard 4 IFC